

TDAH Hablar con el cuerpo

José Ramón Ubieta

Editorial UOC. Barcelona 2014

El propassat 14 de novembre de 2014 J. R. Ubieta, psicòleg clínic i psicoanalista, va presentar el seu llibre a Barcelona. Va ser una presentació oberta, sincera i plena de reconeixements però també d'interrogants, formulats pels diferents col·laboradors i participants en l'acte, al voltant d'aquest constructe TDAH que diu molt del malestar d'aquesta època, tal com assenyalen l'autor i altres professionals.

Aquest llibre apareix en un moment de gran debat social i dels professionals que treballem per a les persones, inicialment obert de forma explícita per les jornades del CIIMU [Institut d'infància i món urbà] al gener de 2013, en les quals també hi va participar J.R. Ubieta. Aquest debat es produeix davant d'una clara "ofensiva" que estem vivint al llarg d'aquestes dues darreres dècades i que presenta una posició unívocament biomèdica la qual pretén explicar un conjunt de símptomes que conformen aquesta entitat clínica.

El debat no es situa en si existeix o no el TDAH, doncs aquest ja està descrit en els manuals de diagnòstic i classificació dels trastorns mentals americà i de l'OMS (DSM-V i CIE-10). El que importa és comprendre el significat dels comportaments dels infants i dels joves vinculats a aquest trastorn –la hiperactivitat, la impulsivitat i la inatenció–, el què ens està expressant, el per què d'aquest malestar psicològic més enllà del seu hipotètic origen neurobiològic, el qual no està demostrat en cap estudi científic. És compartit entre els diferents professionals que aquests signes del trastorn poden ser provocats per altres factors de tipus emocional, relacional, de l'entorn social, familiar o educatiu i no pas necessàriament per un dèficit o alteració de tipus neurobiològic.

El llibre consta de dues parts ben diferenciades i claus en aquest tema: què sabem sobre el TDAH i quins abordatges terapèutics fem. Acaba el llibre amb unes breus conclusions que sintetitzen el pensament de l'autor sobre aquesta problemàtica des d'una perspectiva psicosocial i psicoanalítica.

L'autor vol fer especial èmfasi, en aquest llibre, en la rellevància que pren la "subjectivitat" psíquica per a la comprensió del TDAH, en contraposició amb la posició que pren a l'individu com a "objecte", de manera que la persona com a "subjecte" queda relegada a segon terme o bé, en el pitjor dels casos, no escoltada o oblidada. J.R. Ubieta ho expressa clarament d'aquesta manera: "...la subjectivitat de l'època en primer lloc, lligada a la pressa i a l'instant. La subjectivitat dels subjectes diagnosticats de TDAH que expressen així un malestar que conflueix en uns símptomes, però que respon a situacions molt diverses".

En la primera part, l'autor fa un recull històric ampli de dades, informacions, estudis, criteris diagnòstics, contradiccions, interessos socials i de la indústria farmacèutica al voltant del trastorn. Les dades són aclaparadores i concretes, a la vegada que disperses i tot sovint contradictòries entre elles. La seva lectura no deixa de generar interrogants i dubtes interessants entorn al que s'ha donat a conèixer mitjançant la difusió social i la literatura mèdica sobre el TDAH.

La segona part es centra en l'abordatge terapèutic del trastorn. Aquest és un tema essencial doncs és sabut que la terapèutica més utilitzada i pràcticament l'única és el tractament farmacològic enfront al consens existent sobre la necessitat de fer un abordatge multidisciplinar: psicoterapèutic, psicopedagògic, farmacològic -quan és necessari- i també, el suport i l'assessorament a les famílies.

L'autor planteja alguns arguments i dades del per què dels tractaments farmacològics i sobre els seus resultats, per passar a descriure de manera clara la necessitat del treball d'assessorament amb les famílies i del treball en xarxa amb els serveis i professionals de la salut, de l'educació i socials.

El treball clínic amb els infants i joves queda exemplificat en dos casos molt interessants on es mostra, per una banda, la connexió i comprensió dels símptomes amb la història personal i familiar; i per l'altra, el procés terapèutic mitjançant la paraula i que té com a objectiu, tal com diu J.R. Ubieto, de situar a l'infant/jove com a subjecte actiu i responsable d'allò que li està passant i ajudar-lo a analitzar les causes dels seus símptomes.

Per acabar, aquest és un llibre petit però no per això simple, ans al contrari, és un llibre ple d'arguments, criteris i preguntes que porten al lector a reflexionar i a posicionar-se per tal de comprendre i ajudar a aquests infants i joves que són moguts, inatents i poc reflexius a l'hora de fer i viure.

Ferran Sentís i Vayreda

